

Examen VMBO-GL en TL

2016

tijdvak 1
dinsdag 17 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 28 vragen, een samenvattingsopdracht en een schrijfoopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 53 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Smaken verschillen niet

(1) Er zijn mensen die bij wijze van tijdverdrijf geregeld even surfen op huizensite Funda. Niet om een huis te zoeken, maar om zich heimelijk te vergapen aan de interieurfoto's. Om vervolgens giechelend te constateren dat sommige mensen een heel andere smaak hebben, of misschien zelfs helemaal geen smaak. Die eikenhouten kast! Die bruine lamp boven de eettafel! Die reproducties aan de muur! Dat kán toch niet meer!

(2) Smaken verschillen, zo leren we als kind al. Maar is dat wel zo? Ontwikkelen we in de loop van ons leven allemaal een eigen, unieke smaak of zijn er toch overeenkomsten in wat we mooi of lelijk vinden?

(3) Of het nou gaat om meubels, serviesgoed, sculpturen of schilderijen, allerlei onderzoeken hebben aangetoond dat we ons vooral aangetrokken voelen tot vormen die onze hersenen makkelijk kunnen verwerken. Ze moeten geen onaangename of ingewikkelde gevoelens oproepen, maar juist onze mediale orbitofrontale schors¹⁾ activeren. Dit hersendeeltje is betrokken bij schoonheidservaringen.

(4) Hoe wordt onze mediale hersenschors geactiveerd? Producenten willen graag weten tot welke vormen en beelden veel mensen zich aangetrokken voelen en welke vormen afstoten. Onderzoek daarnaar heeft een paar algemene principes opgeleverd. Zo is inmiddels bekend dat we, als we kunnen kiezen, de voorkeur geven aan grote in plaats van kleine objecten. Waarom dat zo

is, is nog niet duidelijk. Verder voelen we ons meer aangetrokken tot ronde dan tot scherpe of hoekige vormen.

De verklaring hiervoor is dat scherpe of hoekige vormen gevaarlijk kunnen zijn, vooral in de natuur. Denk aan takken, doornen en stenen. Scherpe vormen roepen activiteit op in het angst- en alarmcentrum van ons brein. Ze geven ons, vaak heel subtiel, een onaangenaam gevoel.

(5) We houden in het algemeen ook meer van symmetrische dan van asymmetrische vormen en beelden. Zo is bekend dat gezichten van mannen en vrouwen waarvan de linker- en rechterhelft verschillen, minder aantrekkelijk worden gevonden. De evolutionaire verklaring hiervoor is dat symmetrie een bewijs is van jeugdigheid en gezondheid en dus van 'reproductieve fitness', zoals evolutiebiologen zeggen.

(6) Wetenschappers aan de universiteit van Leipzig in Duitsland hebben in een serie onderzoeken vastgesteld dat ook in abstracte beelden symmetrie hoger wordt gewaardeerd dan asymmetrie. Bovendien geldt volgens hen dat we ons in het algemeen meer aangetrokken voelen tot de rijker gevulde dan tot de meer sobere symmetrische patronen en vormen. Denk bijvoorbeeld aan de overweldigende schoonheid van de mozaïeken in de beroemde moskeeën en paleizen in het Midden-Oosten en India.

(7) Ons gevoel voor schoonheid wordt ook sterk beïnvloed door een voorkeur voor prototypes, schrijft de

Oostenrijkse hoogleraar psychologie Helmut Leder. Onderzoekers hebben
85 aangetoond dat we ons het meest
aangetrokken voelen tot mensen met
'gewone' gezichten, waarin de
vormen in onderlinge afstanden van
voorhoofd, ogen, neus en mond niet
90 te veel afwijken van het gemiddelde.
Dezelfde esthetische norm hanteren
we voor levenloze objecten, of het
nou gaat om meubels of om wijn-
glazen. Het mag best anders zijn,
95 maar ook weer niet te veel afwijken:
onze luie geest wil het wel meteen
kunnen herkennen als een stoel of
een wijnglas.

(8) We houden blijkbaar van groot,
100 rond, symmetrisch en herkenbaar.
Waarom zitten we dan niet nog
steeds allemaal op oma's kloeke
driezitsbank te kijken naar land-
schapjes aan de muur? Kunstenaars
105 en ontwerpers verleiden ons nu
eenmaal graag met hun originaliteit.
En ons brein wil ook wel eens wor-
den gekieteld door nieuwe prikkels,
met ongebruikelijke vormen, beelden
110 en patronen die ons aan het denken
zetten.

(9) Niet dat we het meteen mooi

vinden. Integendeel, veel ver-
nieuwingen in kunst en design wor-
115 den door het grote publiek in eerste
instantie afgewezen. Maar hoe vaker
we met nieuwe vormen, beelden en
patronen worden geconfronteerd,
hoe meer we eraan wennen en hoe
120 mooier we ze gaan vinden.

(10) Als het voorwerp een toege-
voegde waarde heeft, vinden we het
nog mooier. Of we iets mooi of lelijk
vinden, wordt namelijk niet alleen
125 bepaald door het uiterlijk, maar ook
door wat het voorwerp nog meer te
bieden heeft. Status is bijvoorbeeld
belangrijk. Een schilderij is nog
mooier als het door een bekende
130 kunstenaar is gemaakt. Een auto is
fraaier als hij ook duur is.

(11) Comfort speelt ook een rol, maar
vaak pas in tweede instantie. Mis-
schien vonden we die moderne
135 ligbank aanvankelijk wel mooi, maar
als na enige tijd blijkt dat we er
rugpijn van krijgen, dan is er al gauw
niets meer aan. Hetzelfde geldt voor
kleden, schoenen, potten en pannen.
140 Ze moeten, hoe mooi ook, vooral
prettig zijn in het gebruik. Anders is
het met onze liefde snel gedaan.

*Naar een artikel van José van der Sman,
Elsevier, 1 februari 2014*

noot 1 mediale orbitofrontale schors: verschillende hersendelen hebben elk hun eigen functie.
De mediale orbitofrontale schors is verantwoordelijk voor de verwerking en controle
van emotionele prikkels.

Tekst 1

- 1p 1 Wat is het onderwerp van de tekst 'Smaken verschillen niet'?
- A overeenkomsten in smaakvoorkeur
 - B overeenkomsten tussen vormen
 - C verschillen in smaak tussen personen
 - D verschillen tussen vorm en beeld

- 1p 2 Hoe wordt de tekst ingeleid in alinea 1?
De tekst wordt ingeleid door
- A een conclusie te trekken.
 - B een opmerking te plaatsen.
 - C een voorbeeld aan te halen.
 - D een waarschuwing vooraf te geven.

Gebruik onderstaande informatie voor het beantwoorden van de vragen 3 en 4.

De tekst is te verdelen in drie delen met de volgende kopjes:

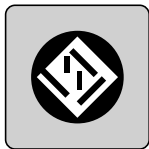
- 1 Zoveel mensen, zoveel smaken?
- 2 Onderzoek naar schoonheidsprincipes
- 3 Vernieuwing en meerwaarde

- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 2?

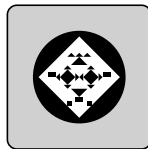
- 1p 4 Bij welke alinea begint deel 3?

- 1p 5 "We houden in het algemeen ook meer van symmetrische dan van asymmetrische vormen en beelden." (regels 53-55)
→ Geef een voorbeeld van het begrip asymmetrie dat genoemd wordt in alinea 5 of alinea 6.

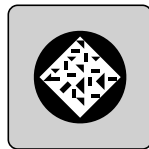
- 1p 6 Lees de informatie uit alinea 6.
Welke van de volgende afbeeldingen zou volgens het onderzoek van de universiteit van Leipzig het hoogst gewaardeerd worden?

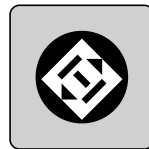
A

B

C

D

- 1p 7 “Dezelfde esthetische norm hanteren we voor levenloze objecten (...)”
(regels 91-92)
Welke esthetische norm wordt hier bedoeld?
- A de norm dat onderlinge afstanden niet mogen afwijken van het gemiddelde
 - B de norm dat voor levenloze objecten hetzelfde moet gelden als voor niet-levenloze
 - C de norm dat vormen in gewone gezichten niet te veel mogen verschillen
 - D de norm dat zaken best anders mogen zijn, maar niet te veel mogen afwijken
- 1p 8 “(...) onze luie geest wil het wel meteen kunnen herkennen als een stoel of een wijnglas.” (regels 96-98)
→ Citeer een zin uit alinea 8 die deze bewering afzwakt.
- 2p 9 Noem de vier algemene principes die volgens deze tekst blijken te gelden bij schoonheidservaringen.
- 1p 10 “Integendeel, veel vernieuwingen in kunst en design worden door het grote publiek in eerste instantie afgewezen.” (regels 113-116)
→ Noem twee redenen uit de alinea’s 9 en 10 waarom we vernieuwingen toch mooier gaan vinden.
- 1p 11 Met welk doel is deze tekst geschreven?
De schrijver wil de lezer
- A aansporen om het brein te prikkelen en zodoende de smaak te verbreden.
 - B ervan overtuigen dat het hebben van een eigen smaak staat voor identiteit.
 - C informeren over verrassende regels ten aanzien van smaakervaring.
 - D uitleggen hoe je ervoor zorgt dat producten voldoen aan ieders smaak.
- 1p 12 “Smaken verschillen, zo leren we als kind al. Maar is dat wel zo?”
(regels 13-14)
Welk antwoord geeft de tekst op deze vraag?
- A De smaak van mensen blijkt helemaal niet te verschillen, ook al denken veel mensen dat.
 - B Doordat ons brein geprikkeld wil worden door ongebruikelijke vormen, verschillen smaken van mensen inderdaad.
 - C Er liggen verschillende overeenkomende principes ten grondslag aan de smaak van mensen, maar smaken komen niet volledig overeen.
 - D Mensen vinden het vooral belangrijk dat hun smaak niet te veel afwijkt van die van anderen, waardoor smaken vrijwel niet verschillen.

Last van verveling in de trein?

(1) Je loopt de wachtkamer van de dokter binnen. Er klinken wat gemompelde goedemorgens, daarna doodse stilte. Je gaat in de bus naast
5 iemand zitten; de rest van de rit kijken jullie allebei zwijgend voor jullie uit. Op het treinperron staan mensen dicht opeengepakt naast elkaar zonder een woord met elkaar
10 te wisselen. Waarom? Vanwaar dat gebrek aan contact?

(2) Dat vroegen de psychologen Nicholas Epley en Juliana Schroeder van de universiteit van Chicago zich
15 ook af. Niet om uit te zoeken hoe het hoort, maar uit nieuwsgierigheid. Zij vroegen zich af waarom de mens, een van de sociaalste diersoorten op aarde, met een brein dat geschikt is
20 om met soortgenoten te communiceren, tegenover vreemden zwijgt.

(3) Waarom praten we niet met onbekenden? Epley en Schroeder bedachten dat er twee mogelijkheden
25 waren. De eerste optie: praten met vreemden is gewoon echt minder leuk dan even alleen zijn met je eigen gedachten. En de tweede optie is dat mensen alleen maar denken
30 dat praten met onbekenden niet zo leuk zal zijn, maar dat ze zich daarin vergissen. Mensen vergissen zich wel vaker als ze hun eigen emoties moeten voorspellen.

(4) De psychologen voerden
35 verschillende experimenten uit. Zo vroegen ze forenzen¹⁾ en andere reizigers om onderweg in de trein of de bus een interessant gesprek te voeren met een onbekende, of om
40 juist in stilte te gaan zitten met de

eigen gedachten en te doen wat ze normaal zouden doen. Daarnaast lieten ze een andere groep proef-
45 personen de instructies van dat experiment lezen en vroegen hun om zich voor te stellen dat ze aan het experiment meededen. Op die manier konden de psychologen
50 kijken wat mensen vooraf van de situaties verwachtten.

(5) De mensen die onderweg een gesprek voerden met een onbekende, van gemiddeld zo'n tien tot
55 vijftien minuten, bleken de prettigste reis te hebben van alle deelnemers. Maar dat was niet wat andere proefpersonen verwachtten. Die verwachtten juist dat met een vreemde praten
60 onprettig en onproductief zou zijn.

(6) Je zou kunnen denken dat mensen liever niet met een onbekende praten omdat ze daar vervelende ervaringen mee hebben.
65 Maar verder onderzoek van Epley en Schroeder liet zien dat dat niet het geval was. Mensen waren eerder bang dat anderen geen zin zouden hebben om met hen te praten. Ook al
70 omdat dat zeker in westerse landen niet de norm lijkt. Maar dat is geen reële angst, schrijven de psychologen. Er was niemand in hun onderzoek die gevraagd was met een
75 vreemde te praten en die vervolgens afgewezen werd. En de onbekenden met wie de proefpersonen moesten praten, vonden dat ook leuk.

(7) Dus mensen voorspellen hun
80 gevoelens over praten met onbekenden verkeerd, concluderen Epley en Schroeder. Dat is op zich

niet zo raar, want we vergissen ons,
zoals gezegd, wel vaker in hoe we
85 ons in de toekomst zullen voelen.

Mensen zijn bijvoorbeeld geneigd te
denken dat hun huidige gevoelens
over een auto-ongeluk of het winnen
van de lotto langer en intenser zullen
90 aanhouden dan vervolgens het geval
blijkt. “Maar wij laten zien dat
mensen hier niet de omvang, maar
de hele gevoelswaarde van een
gebeurtenis verkeerd inschatten”,
95 mailt Schroeder. “Ze denken dat met
vreemden praten negatief zal uit-
pakken, terwijl dat positief blijkt te
zijn.”

(8) In hun onderzoek vonden de twee
100 onderzoekers geen verschillen tus-
sen mensen met verschillende per-
soonlijkheidseigenschappen. “Zelfs
extraverte mensen dachten dat het
vervelend zou zijn om met onbeken-
105 den te praten”, aldus Schroeder. “En
ze hadden ongelijk. We denken dat
mensen in de situaties die wij onder-
zochten, zulke sterke ideeën over die
situatie hebben, dat persoonlijkheid
110 er niet meer toe doet. Alleen mensen
die ervaring hebben met praten met

onbekenden, zoals mensen die vaak
met hun taxichauffeurs praten, voor-
spellen goed hoe dat zal zijn.”

115 **(9)** Schroeder kan niet zeggen of het
de wereld zou verbeteren als iede-
een met onbekenden zou gaan
praten. “Maar ons onderzoek sugge-
reert dat mensen gelukkiger zouden
120 kunnen zijn als ze zich meer bezig-
hielden met de onbekende mensen
om zich heen.” Ze verwijst naar het
onderzoek van Canadese collega’s
die aantoonde dat mensen die een
125 praatje maken met de barista²⁾ van
hun koffietentje zich beter voelen dan
mensen die alleen maar een kop
koffie kochten.

(10) Dat veel mensen liever met hun
130 mobieltje spelen dan met onbeken-
den praten, helpt natuurlijk niet bij
het aangaan van een gesprek. “Maar
de vraag is”, zegt Schroeder, “of de
voordelen van het op afstand met
135 familie en vrienden kunnen communi-
ceren, opwegen tegen de nadelen
van minder gesprekken van persoon
tot persoon.” Deze vraag biedt een
interessant aanknopingspunt voor
140 vervolgonderzoek.

*Naar een artikel van Ellen de Bruin,
NRC Next, 18 augustus 2014*

noot 1 forenzen: mensen die buiten hun woonplaats studeren of werken

noot 2 barista: medewerker die gespecialiseerd is in koffiezetten

Tekst 2

10p **13 Samenvattingsopdracht**

Vat de tekst 'Last van verveling in de trein?' samen in maximaal 190 woorden.

Besteed daarbij alleen aandacht aan de volgende punten:

- 1 de onderzoeksvraag van de psychologen Epley en Schroeder;
- 2 twee mogelijke redenen voor de vraag die de onderzoekers willen beantwoorden;
- 3 een beschrijving van de uitgevoerde experimenten;
- 4 de uitkomst van het onderzoek;
- 5 een verklaring voor deze uitkomst;
- 6 de algemene conclusie die de onderzoekers trekken;
- 7 de rol van persoonlijke eigenschappen bij het praten met onbekenden;
- 8 de aanbeveling die Schroeder doet op basis van haar onderzoek.

Maak er een samenhangend geheel van. Gebruik geen telegramstijl. Noem niet onnodig voorbeelden. Tel de woorden en zet het aantal onder de samenvatting. Zet de titel erboven.

“De Hollandse wind als baas”

“Zo zeg ik het altijd. De wind is de baas. Samen met 86 collega’s werk ik dag en nacht om deze oer-Hollandse wind om te zetten in schone energie. Met deze prachtige windturbines. Echt prachtwerk. En het mooie is, dat het échte werk gedaan wordt door – driemaal raden – de wind! Vandaar dat we onze windstroom Eneco HollandseWind® noemen. Ere wie ere toekomt, toch? Als het echt hard waait, gaan ze tekeer...! Ongelooflijk hoeveel stroom ze kunnen opbrengen. Daarom krijgen HollandseWind-klanten van ons ook windkrachtkorting. Hoe harder het waait, hoe hoger de korting. De wind mag dan de baas zijn, hij werkt wel keihard mee. Zo wordt Nederland snel duurzamer!”

Doe ook mee.
Er is genoeg wind voor ons allemaal.
Ga naar eneco.nl/hollandsewind en lees meer.

Naar een advertentie in Spoor, NS, juni 2014

Tekst 3

- 1p 14 Het doel van een tekst kan onder andere zijn:
- 1 de lezer informeren
 - 2 de lezer amuseren
 - 3 de lezer tot handelen aansporen
 - 4 de lezer waarschuwen
- Wat zijn de belangrijkste twee doelen van deze advertentie?
- 1p 15 Voor wie is deze advertentie vooral bedoeld?
Voor mensen die
- A al klant bij Eneco zijn.
 - B bij het bedrijf Eneco willen werken.
 - C duurzame energie bij Eneco willen afnemen.
 - D informatie over Eneco willen krijgen.
- 1p 16 Welke twee aspecten worden in de foto bij deze advertentie vooral benadrukt?
- A de hoeveelheid windturbines en de duurzaamheid van de energie
 - B de hoogte van het werk en de manier waarop de energie opgewekt wordt
 - C de oer-Hollandse wind en het gevaar dat het werk met zich meebrengt
 - D de schone energie en de hoge korting die klanten krijgen
- 1p 17 De man op de foto zegt in de advertentietekst: "De wind mag dan de baas zijn, hij werkt wel keihard mee."
- Leg uit waarom de wind de baas is en keihard meewerkt. Vul voor je antwoord de onderstaande zinnen aan in de uitwerkbijlage:
De wind is de baas, omdat De wind werkt keihard mee, omdat

Waarom jongens geen meisjes zijn en meisjes geen jongens

(1) Zijn jongens en meisjes verschillend van elkaar? Ouders die zowel een zoon als een dochter hebben, hoeven geen moment na te denken over het antwoord op deze vraag. Natuurlijk verschillen jongens en meisjes van elkaar! En, voegen ze er onmiddellijk aan toe, daar heb je echt geen wetenschappelijk onderzoek voor nodig.

(2) Onlangs lieten Amerikaanse neurowetenschappers in het wetenschappelijke tijdschrift PNAS zien dat de hersenen van mannen en vrouwen anders in elkaar zitten en ook anders functioneren. Het is dan ook tamelijk verontrustend dat journalisten in kranten en opiniebladen regelmatig ontkennen dat seksverschillen bestaan. En als men wel seksverschillen denkt te zien, komen ze volgens diezelfde journalisten voort uit algemene verwachtingen die mensen hebben over jongens en meisjes. Dit wordt ook wel de 'seks-stereotypering' genoemd.

(3) In de Volkskrant stond onlangs het verhaal van journaliste Asha ten Broeke over jongens-meisjesverschillen. De kern van haar verhaal was dat jongens drukker en lastiger zijn, omdat leerkrachten en ouders hun verwachtingen bevestigd willen zien. Omdat veel mensen het idee hebben dat jongens drukker zijn, worden ze ook als drukker gezien. Toch is er weinig wetenschappelijke steun voor het seks-stereotyperingseffect.

(4) Jongens presteren gemiddeld niet beter in de moeilijkere technische vakken omdat de leerkracht dit graag zo wil. Ook gedragen meisjes zich gemiddeld niet empathischer omdat hun ouders of de maatschappij dit van hen verwachten. Natuurlijk zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen reëel. Het zou verkeerd zijn om deze verschillen te ontkennen.

Misschien heerst dit idee in bepaalde sociale kringen gezien de politieke correctheid ervan. Een rechtvaardige behandeling van jongens en meisjes op school en mannen en vrouwen op de werkvloer begint echter bij de acceptatie van de wetenschappelijke kennis over seksverschillen én de oorzaken van deze verschillen. Laten we gelijkheid en rechtvaardigheid niet met elkaar verwarren!

(5) De verschillen tussen mannen en vrouwen kunnen volgens mij aan de hand van vier kenmerken worden samengevat. Ik laat me hierbij inspireren door het werk van mijn Britse collega-onderzoeker Helena Cronin van de London School of Economics. Mannen en vrouwen verschillen in ten minste vier T's: Talents, Tastes, Temperaments en Tails.

(6) Laten we met de eerste T, Talents (talenten), beginnen. Mannen scoren gemiddeld beter op taken waarin ruimtelijk inzicht wordt getest, bijvoorbeeld hoe een auto moet worden ingeparkeerd. Vrouwen scoren gemiddeld beter op verbale taken: verzin zoveel mogelijk

80 woorden die beginnen met de
letter G. Deze verschillen zijn overal
op de wereld aanwezig, maar de
mate waarin ze tot uitdrukking
komen, varieert wel per land. Dit
85 heeft waarschijnlijk te maken met de
inrichting van het onderwijs. Ook
gaat het hier om gemiddelde ver-
schillen, er zijn namelijk heel veel
vrouwen die wel hoog scoren op
90 ruimtelijk inzicht.

(7) Dan de tweede T: Tastes
(voorkeuren). Vrouwen zijn in het
algemeen meer gericht op mensen
en mannen zijn meer gericht op
95 voorwerpen en abstracte zaken. Met
de stelling 'Ik ben gelukkig als ik erin
slaag om dingen te doen die andere
mensen gelukkig maken' zijn veel
meer vrouwen dan mannen het eens.

100 **(8)** Dan zijn er verschillen in Tempe-
raments (karakters). Mannen zijn
gemiddeld competitiever ingesteld en
meer geneigd om risico's te nemen
dan vrouwen. Ze bedenken de gekste
105 dingen om elkaar te beconcurreren.
Als ze dan toch verliezen, verzinnen
ze iets anders waarin ze elkaar de
baas kunnen zijn. De lijst is lang: van
het wereldkampioenschap 'snor
110 groeien' tot de nieuwste sport
'extreem strijken', waarbij mannen op
gevaarlijke plekken – een hoge klif,
een zeilboot op open zee – onderling
uitmaken wie het mooist een
115 overhemd kan strijken.

(9) Ten slotte zijn er verschillen in de
Tails (uiteinden van de scores). Deze
verschillen zijn zeer belangrijk. De
scores van mannen en vrouwen op
120 de drie voorgaande T's overlappen
sterk, maar wat met name opvalt zijn
verschillen in de spreiding in scores.
Die spreiding is onder mannen groter

dan onder vrouwen. Neem
125 intelligentie. Hoewel mannen en
vrouwen gemiddeld niet verschillen in
intelligentie, tref je onder mannen
relatief veel heel intelligente mensen
aan, bijvoorbeeld Nobelprijswinnaars,
130 maar ook relatief veel heel domme
mensen.

(10) De man-vrouwverschillen in de
vier T's zijn diepgeworteld in onze
geschiedenis. Hier zijn verschillende
135 redenen voor te geven. Zo stamt de
moderne mens af van jager-verzame-
laarculturen waar de rollen tussen de
seksen duidelijk verdeeld zijn en die
verdeling is waarschijnlijk al heel
140 oud. In de jager-verzamelaarculturen
zijn mannen de jagers en vrouwen de
verzamelaars. Dit biedt een mogelijke
verklaring voor de verschillen in
ruimtelijke en verbale kwaliteiten. De
145 prooi van de jager verplaatst zich en
de jager moet zijn weg terug zien te
vinden naar het kamp. Het eten van
de verzamelaar is op dezelfde plek
dicht bij het kamp te vinden. Men
150 moet het goed met elkaar kunnen
vinden in het kamp, terwijl de jagers
op pad zijn.

(11) Uiteraard kunnen we als samen-
leving besluiten om iets te doen aan
155 de aangeboren verschillen tussen
mannen en vrouwen. Dat ondersteun
ik van harte. Laten we bijvoorbeeld
eens kijken hoe we jongens minder
druk en competitief, en meer
160 empathisch kunnen maken en hoe
we ons technisch onderwijs zo kun-
nen inrichten dat meisjes het (nog)
beter doen en leuker vinden. Maar
het is onverantwoord - zowel vanuit
165 wetenschappelijk als maatschappelijk
oogpunt - om de verschillen die er
bestaan, onder tafel te vegen.

*Naar een artikel van Mark van Vugt,
de Volkskrant, 7 januari 2014*

Tekst 4

- 1p 18 Een schrijver kan verschillende doelen hebben met het schrijven van een tekst.
Welke twee schrijfdoelen zie je met name terug in deze tekst?
A amuseren en informeren
B amuseren en overtuigen
C informeren en overtuigen
D informeren en tot handelen aanzetten
- 1p 19 Hoe wordt de tekst ingeleid in alinea 1?
De tekst wordt ingeleid door
A de aanleiding te noemen voor het schrijven van het artikel.
B een voorbeeld te geven bij het onderwerp.
C een voor de tekst belangrijke vraag te stellen.
D het standpunt van de schrijver weer te geven.
- 1p 20 De alinea's 2, 3 en 4 horen bij elkaar.
Welke vraag geeft het beste de inhoud van de alinea's 2, 3 en 4 samen weer?
A Bestaan er verschillen tussen jongens en meisjes?
B Verschillen hersenen van jongens en meisjes?
C Waarom verschillen de verwachtingen van ouders en leerkrachten?
D Wat zijn de oorzaken voor verschillen tussen jongens en meisjes?
- 1p 21 De schrijver is het niet eens met journalisten die aangeven dat er geen verschillen bestaan tussen jongens en meisjes.
→ Citeer een woord of woordgroep uit alinea 2 waaruit blijkt dat de schrijver het niet eens is met deze journalisten.
- 1p 22 “Dit wordt ook wel de ‘seks-stereotypering’ genoemd.” (regels 25-27)
→ Leg uit wat er in de tekst met ‘seks-stereotypering’ bedoeld wordt.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.
- 1p 23 “Mannen en vrouwen verschillen in ten minste vier T's: Talents, Tastes, Temperaments en Tails.” (regels 68-71)
→ Welke van deze vier T's is geen eigenschap van de man of vrouw zelf?

- 2p **24** “Mannen en vrouwen verschillen in ten minste vier T’s: Talents, Tastes, Temperaments en Tails.” (regels 68-71)
→ Leg voor iedere T uit wat het verschil tussen mannen en vrouwen is.
- Talents
 - Tastes
 - Temperaments
 - Tails
- 1p **25** Welke tekststructuur herken je in alinea 6 tot en met 9?
- A middel – doel
 - B opsomming
 - C overeenkomst – verschil
 - D voorwaarde
- 1p **26** “Mannen zijn gemiddeld competitiever ingesteld (...)” (regels 101-102)
→ Citeer twee woorden of woordgroepen die de schrijver in alinea 8 gebruikt voor ‘competitiever’.
- 1p **27** “De prooi (...) pad zijn.” (regels 144-152)
Dit tekstgedeelte geeft een verklaring voor het verschil tussen mannen en vrouwen in
- A Tails.
 - B Talents.
 - C Tastes.
 - D Temperaments.
- 1p **28** Een schrijver kan een tekst op verschillende manieren afsluiten:
- 1 door een aanbeveling te doen
 - 2 door een conclusie te trekken
 - 3 door een samenvatting te geven
 - 4 door een toekomstverwachting te geven
- Welke twee manieren vind je terug in alinea 11 van deze tekst?
- 1p **29** Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte weer van deze tekst?
- A De aangeboren verschillen tussen jongens en meisjes moeten niet ontkend worden.
 - B De onderzochte verschillen tussen jongens en meisjes zijn gemiddelden.
 - C Jongens en meisjes zijn zowel op ruimtelijk als verbaal gebied verschillend.
 - D Wetenschappers zijn het oneens over de verschillen tussen jongens en meisjes.

Schrijfofdracht

Traditiegetrouw vindt op de eerste vrijdag van april op jouw school de 'Beroependag' plaats. Op die dag krijgen alle leerlingen van 3 vmbo centrale voorlichting over beroepen en de daarbij passende vervolgoopleidingen. Enkele weken voor de Beroependag komt de decaan, meneer Jacobs, in jouw klas voor de inschrijving. Iedere leerling moet zich inschrijven voor drie presentaties. Meneer Jacobs heeft bij de samenstelling van het programma een onderscheid gemaakt tussen mannen- en vrouwenberoepen.

Tijdens het uitdelen van het programma blijkt dat nogal wat leerlingen het oneens zijn met deze opzet van de Beroependag. "Een onderscheid tussen mannen- en vrouwenberoepen is echt niet meer van deze tijd", mopperen verschillende klasgenoten. Jullie decaan reageert daarop door te zeggen dat nou eenmaal niet alle beroepen door zowel mannen als vrouwen worden uitgevoerd. Hij haalt daarnaast de tekst 'Waarom jongens geen meisjes zijn en meisjes geen jongens' aan, die jullie onlangs gelezen hebben. In die tekst wordt gezegd dat jongens en meisjes wel degelijk verschillen. Dat rechtvaardigt volgens de decaan een onderscheid in mannen- en vrouwenberoepen. Een klasgenoot is het met de decaan eens. "Er zijn volgens mij genoeg beroepen die geschikter zijn voor meisjes dan voor jongens en andersom", geeft hij aan.

De discussie gaat nog even door en jullie worden het niet eens over de vraag of een onderscheid tussen mannen- en vrouwenberoepen terecht is. Meneer Jacobs stelt voor om deze vraag voor te leggen aan het populaire televisieprogramma 'Kan ik je iets vragen?' van de televisiezender T10. In dat programma gaat de presentator op zoek naar antwoorden op vragen van kijkers. Meneer Jacobs vraagt je een brief te sturen naar de redactie van dit televisieprogramma om haar de vraag uit jullie klas voor te leggen en te verzoeken of de vraag beantwoord kan worden in het televisieprogramma.

13p **30 Opdracht**

Schrijf een brief naar T10, ter attentie van de redactie van het programma 'Kan ik je iets vragen?'.

Bedenk zelf een volledig adres van de televisiezender.

Dateer de brief op 10 maart 2016.

Gebruik voor je brief de gegevens uit de tekst op de vorige bladzijde en eventueel de tekst 'Waarom jongens geen meisjes zijn en meisjes geen jongens'. Gegevens die niet in de opdracht vermeld staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in je brief aandacht aan de volgende punten:

- jezelf voorstellen met naam, klas en school;
- aanleiding van de brief: de discussie in de klas;
- de inhoud van de discussie;
- twee mogelijke redenen voor een onderscheid tussen mannen- en vrouwenberoepen;
- jouw mening over het onderscheid tussen mannen- en vrouwenberoepen;
- twee argumenten voor jouw mening;
- de vraag die jullie als klas hebben aan de redactie van het programma;
- een verzoek om een spoedig antwoord.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.